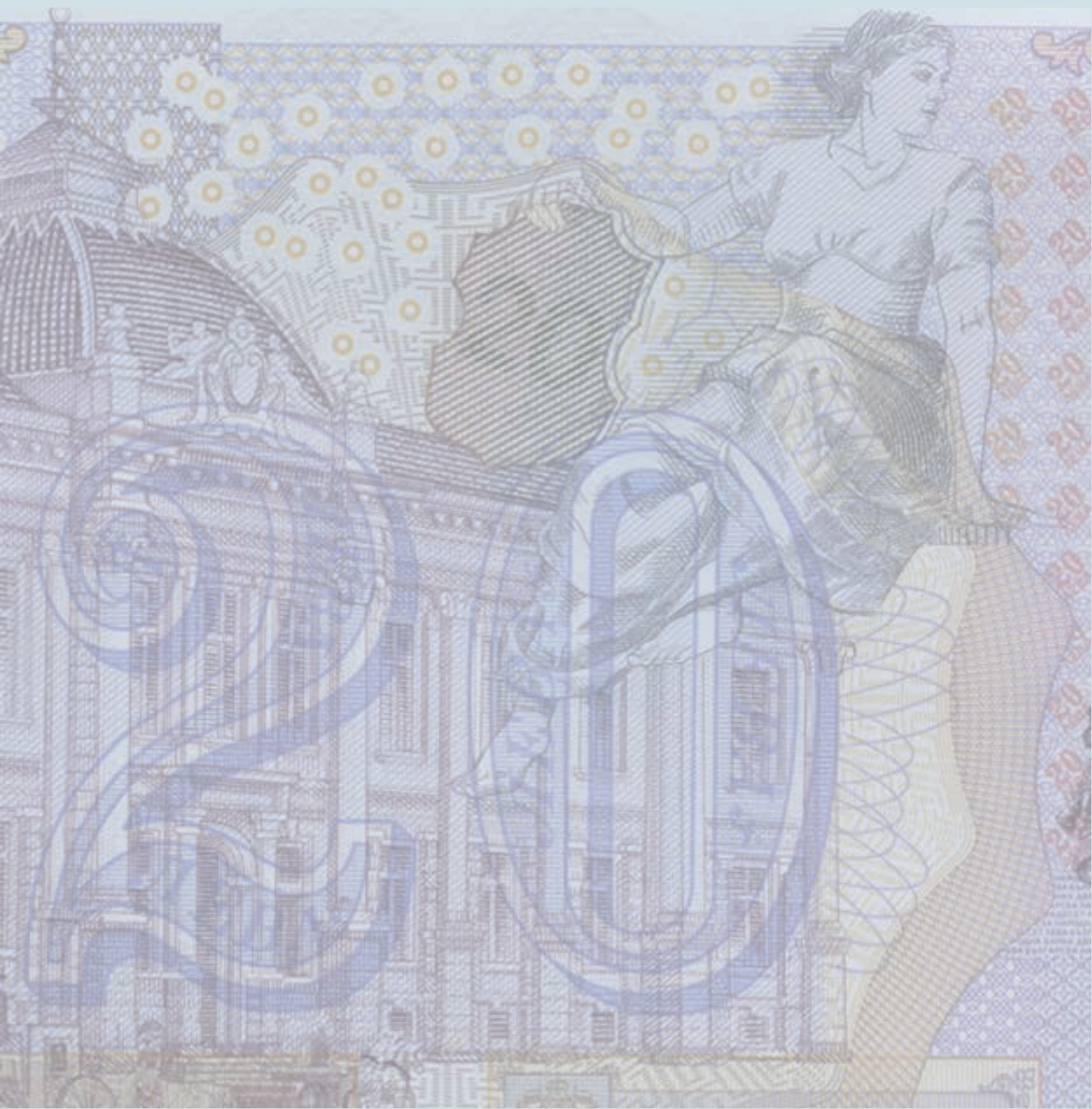

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ПРЕГЛЕД НА ЕМИСИОННО-КАСОВАТА ДЕЙНОСТ НА БНБ ЯНУАРИ – МАРТ 2021 г.

Съдържание

I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)	3
1. Динамика на парите в обращение	3
2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и разменните монети в обращение	4
II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети	8
III. Негодни банкноти и разменни монети	9

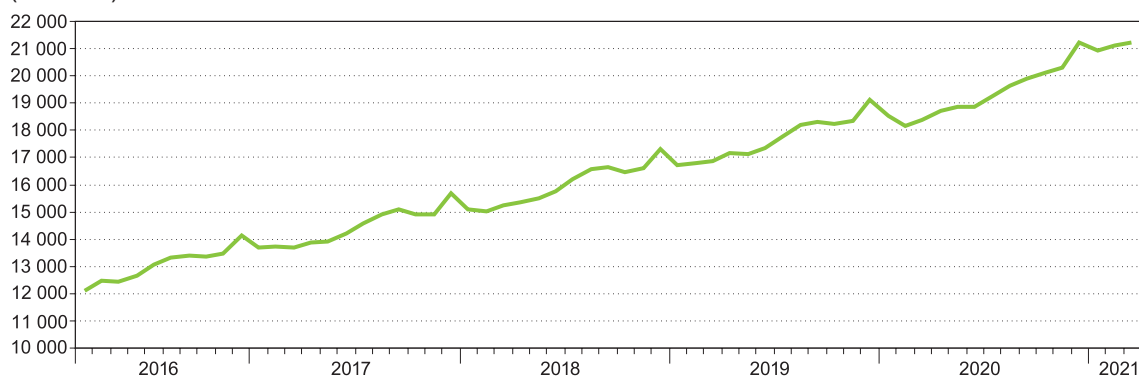
I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)

1. Динамика на парите в обращение¹

В края на март 2021 г. парите в обращение достигнаха 21 208.7 млн. лв. За едногодишен период (спрямо края на март 2020 г.) те нараснаха с 15.4%, или с 2825.5 млн. лв. През съответния предходен едногодишен период нарастването им беше по-ниско както в процентно отношение (9.1%), така също и в абсолютна стойност (1527.3 млн. лв.).

Пари в обращение (март 2016 г. – март 2021 г.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През първото тримесечие на 2021 г. динамиката на парите в обращение следваше очертаната през годините сезонност. За този период от годината е характерен отрицателен емисионен резултат, намиращ израз в намаление на парите в обращение спрямо края на предходната година.

През януари – март 2021 г. парите в обращение намаляха с 32.3 млн. лв., или с 0.2% в сравнение с края на 2020 г. В рамките на разглеждания период, през февруари и март беше отчетено месечно увеличение на парите в обращение съответно с 0.9% и 0.5%, което не беше достатъчно да компенсира намалението, реализирано през януари.

¹ В т.ч.: банкноти и разменни монети, емисии след 5 юли 1999 г., вкл. изтеглените от обращение без краен срок на обмяна, и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., вкл. изтеглените от обращение с ненастъпил краен срок на обмяна.

Пари в обращение

(млн. лв.)

	31 март 2020 г.	31 декември 2020 г.	31 март 2021 г.
Пари в обращение – общо, в т.ч.	18 383.2	21 241.0	21 208.7
Банкноти	17 916.9	20 755.6	20 718.5
Разменни монети	464.8	483.8	488.7
Възпоменателни монети	1.5	1.6	1.5

Източник: БНБ.

На основание чл. 26 от ЗБНБ Управителният съвет на БНБ извади от обращение банкнотите с номинална стойност 2 лева, емисии 1999 г. и 2005 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 1 януари 2021 г. След тази дата банкнотите с номинална стойност 2 лева, емисии 1999 г. и 2005 г., ще се обменят на касите на Българската народна банка по номинална стойност без ограничение на количеството, без такса и без краен срок на обмяна.

В края на март 2021 г. дялът на банкнотите в общата стойност на парите в обращение е 97.69%, а на разменните монети – 2.30%. През първото тримесечие на годината дялът на банкнотите е намалял с 0.02 процентни пункта за сметка на увеличението със същия процентен пункт на дела на разменните монети.

С Решение № 19 от 28 януари 2021 г. на УС на БНБ от обращение бяха извадени възпоменателните монети, емитирани през 2015 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 8 февруари 2021 г. След тази дата емитираните през 2015 г. възпоменателни монети ще се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2022 г.

В изпълнение на приетата от Управителния съвет на БНБ „Програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти за 2021 година“ и на основание на чл. 25, ал. 1 от Закона за Българската народна банка (БНБ) през първото тримесечие БНБ пусна в обращение сребърна възпоменателна монета с номинална стойност 10 лева на тема „200 години от рождението на Г. С. Раковски“ от серията „Българско възраждане“.

Към 31 март 2021 г. дялът на възпоменателните монети в общата стойност на парите в обращение е 0.01% и се запазва без промяна спрямо края на 2020 г.

2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и разменните монети в обращение²

В края на март 2021 г. в обращение са 510.1 млн. броя банкноти, които са с 37.6 млн. броя, или с 6.9% (в т.ч. и извадените от обращение банкноти от 2 лева) по-малко в сравнение с края на 2020 г. За същия период общата им стойност намаля с 0.4%, достигайки към 31 март 20 678.9 млн. лв.

² Банкноти с номинали 5, 10, 20, 50 и 100 лева, емисии след 5 юли 1999 г. законно платежно средство и разменни монети с номинали 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 и 2 лева, емисии след 5 юли 1999 г. законно платежно средство.

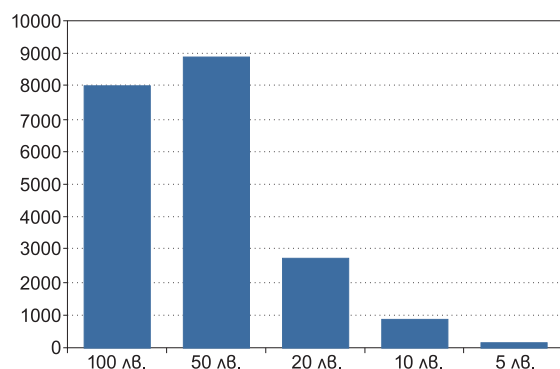
Средната по стойност банкнота в обращение в края на първото тримесечие на 2021 г. е 40.54 лв., което представлява увеличение с 2.65 лв. спрямо края на 2020 г. За едногодишен период стойността ѝ се е повишила с 2.94 лв., или със 7.8%, вследствие както на по-високите темпове на нарастване в паричното обращение на броя на банкнотите от 50 и 100 лева в сравнение с останалите номинали, така също и на факта, че считано от 1 януари 2021 г. банкнотите от 2 лева бяха извадени от обращение и престанаха да бъдат законно платежно средство.

Върху дяловете на всички номинали в структурата по брой и стойност на банкнотите в обращение, както и върху тяхната динамика за тримесечен и годишен период, допълнително влияние оказва и изваждането от обращение на банкнотите с номинална стойност 2 лева.

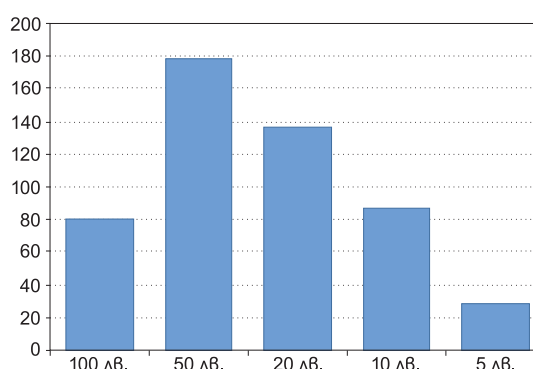
С най-голям дял (34.92%) в общия брой на банкнотите в обращение в края на първото тримесечие на 2021 г. е банкнотата с номинал 50 лева, като към 31 март в обращение са 178.1 млн. броя банкноти с този номинал. С най-малък дял (5.54%) е броят на банкнотите от 5 лева.

Структура на банкнотите в обращение към 31 март 2021 г.

(по стойност, млн. лв.)

(по брой, млн. бр.)

Източник: БНБ.

Спрямо края на 2020 г. в структурата по брой на банкнотите в обращение нараснаха дяловете на номиналите от 5, 50 и 100 лева, като най-високо е нарастването при дела на банкнотите с номинал 50 лева – с 2.55 процентни пункта. За същия период дяловете на банкнотите с номинална стойност от 10 и 20 лева намаляха, като по-голямо е намалението на дела на банкнотите с номинал 20 лева – с 0.64 процентни пункта.

За едногодишен период броят на банкнотите в обращение се увеличи с 33.7 млн. лв (7.1%), а стойността им с 2765.8 млн. лв. (15.4%). Запазва се тенденцията от предходните периоди на изпреварващ годишен темп на нарастване в наличнопаричното обращение на броя на банкнотите с високи номинали (50 и 100 лева) в сравнение с останалите номинали.

Спрямо края на март 2020 г. в структурата по брой на банкнотите в обращение нараснаха дяловете на номиналите от 50 и 100 лева, като по-голямо е нарастването на дела на банкнотите от 50 лева – с 4.13 процентни пункта. Спрямо същия период дяловете на банкнотите от 5, 10 и 20 лева намаляха,

като с най-голямо намаление е дялът на банкнотите от 20 лева – с 0.72 процентни пункта.

В края на март 2021 г. общата стойност на намиращите се извън касите на БНБ банкноти с номинал 50 лева е 8905.0 млн. лв., което е най-големият дял (43.06%) в структурата по стойност на банкнотите в обращение. С най-малък дял (0.68%) е стойността на банкнотите с номинал 5 лева.

Спрямо края на 2020 г. в структурата по стойност на банкнотите в обращение дяловете на банкнотите от 50 и 100 лева нараснаха съответно с 0.34 и 1.46 процентни пункта, а тези на банкнотите с номинална стойност от 5, 10 и 20 лева намаляха в границата между 0.01 и 1.16 процентни пункта.

В структурата по стойност на банкнотите в обращение за едногодишен период нараснаха дяловете на банкнотите с номинал 50 и 100 лева, като с по-голямо нарастване (2.12 процентни пункта) е стойността на банкнотите от 100 лева. Дяловете на останалите номинали намаляха, като най-съществено е понижението на дела на банкнотата от 20 лева – с 1.41 процентни пункта (от 14.59% до 13.18%). Най-малко за едногодишен период намаля стойността на банкнотите от 5 лева – с 0.07 процентни пункта.

В края на март 2021 г. в обращение са 2741.2 млн. броя разменни монети, които са с 19.1 млн. броя, или с 0.7% повече в сравнение с броя им от края на 2020 г. За същия период общата им стойност се увеличи с 4.9 млн. лв., или с 1.0%, и в края на март 2021 г. достигна 488.7 млн. лв.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на първото тримесечие на 2021 г. е 0.18 лв. и се запазва без промяна както спрямо края на 2020 г., така също и за едногодишен период.

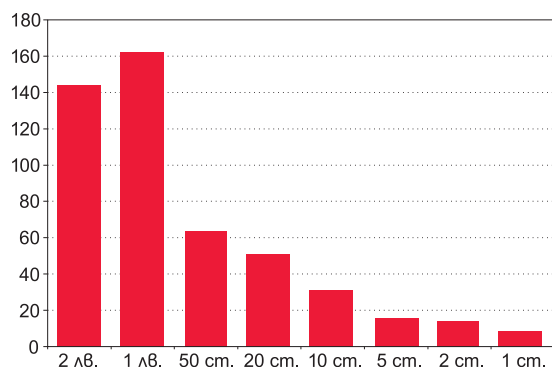
Тенденцията към увеличаване на броя на разменните монети в обращение от всички номинали се запазва, но темпът, с който те нарастват, се забавя. През първото тримесечие на 2021 г. най-голямо в процентно изражение е нарастването при разменната монета с номинал 2 лева – с 2.3%. С по-ниски нива спрямо предходни тримесечия е увеличението и при монетите от останалите номинали. За периода януари – март това е най-видно при броя на монетите от 1, 2 и 5 стотинки, които за отчетния период нараснаха съответно с 0.6%, 0.9% и 0.8%.

За едногодишен период общият брой на разменните монети в обращение се увеличи със 116.3 млн. (4.4%), а стойността им – с 23.9 млн. лв. (5.1%). На годишна база с най-бърз темп нараства броят на монетите с номинал 2 лева – с 10.3%. В края на март 2021 г. в обращение са 71.7 млн. броя от тях, което представлява увеличение с 6.7 млн. броя. Броят на монетите от 1, 2, 5, 10 и 20 стотинки в обращение нараства в границата от 3.6% до 5.4%. При монетите от 50 стотинки и от 1 лев нарастването на годишна база е съответно 3.1% и 2.2%.

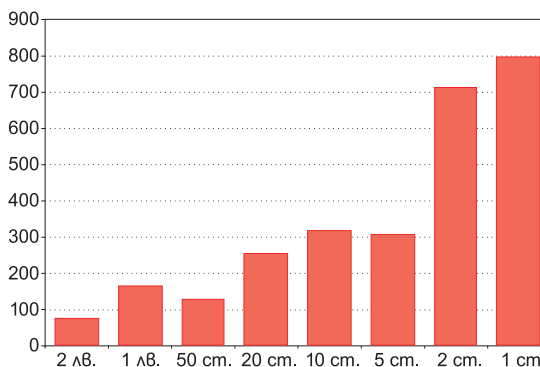
Най-голям дял (29.0%) в общия брой на разменните монети в обращение в края на първото тримесечие на 2021 г. имат монетите от 1 стотинка, като към 31 март извън касите на БНБ са 794.9 млн. броя с този номинал. С най-малък дял (2.62%) е броят на монетите от 2 лева.

Структура на разменните монети в обращение към 31 март 2021 г.

(по стойност, млн. лв.)

(по брой, млн. бр.)

Източник: БНБ.

За едногодишен период в структурата по брой на разменните монети в обращение намаляха дяловете на монетите от 1, 10 и 50 стотинки и от 1 лев, съответно с 0.23, 0.05, 0.06 и 0.13 процентни пункта, а дяловете на монетите от 2 и 5 стотинки и от 2 лева нараснаха съответно с 0.24, 0.09 и 0.14 процентни пункта. Броят на монетите от 20 стотинки в обращение запазват дела си от 9.26%, колкото беше той и в края на март 2020 г.

Растежът на общата стойност на разменните монети в обращение през първото тримесечие на 2021 г. е функция на увеличаващия се брой на монетите извън касите на БНБ. Основен принос за общото им нарастване по стойност имат разменните монети от най-високите номинали. Общата стойност на монетите от 1 лев в обращение в края на март 2021 г. е 162.6 млн. лв., което представлява най-големият дял (33.27%) в структурата по стойност на разменните монети в обращение. С най-малък дял (1.63%) е стойността на монетите от 1 стотинка.

В структурата по стойност на разменните монети в обращение спрямо края на предходното тримесечие дяловете на монетите от 1, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 лев намаляха в границата от 0.01 до 0.17 процентни пункта, а с 0.38 процентни пункта нарасна дялът на монетите от 2 лева. Стойността на монетите от 2 стотинки им определя дял от 2.91%, колкото беше и в края на 2020 г.

За едногодишен период в структурата по стойност на разменните монети в обращение нараснаха дяловете на монетите от 2 стотинки и от 2 лева, съответно с 0.01 и 1.37 процентни пункта. Намалението на дяловете на номиналите от 1, 10, 20 и 50 стотинки е в границата от 0.02 до 0.25 процентни пункта. По-значително за едногодишен период е намалението на дела на монетите от 1 лев, който отбеляза спад от 0.95 процентни пункта. Стойността на монетите от 5 стотинки им определя дял от 3.13%, колкото беше той и в края на 2020 г.

II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети

За периода януари – март 2021 г. в Националния център за анализ на БНБ бяха задържани общо 217 броя неистински български банкноти, циркулирали в паричното обращение. Спрямо четвъртото тримесечие на 2020 г. те са с 4 броя повече.

Брой на неистинските български банкноти (януари – март 2021 г.)

	100 лв.	50 лв.	20 лв.	10 лв.	5 лв.
Нециркулирали банкноти	0	0	0	0	0
Циркулирали банкноти	42	55	98	22	0

Източник: БНБ.

Делът на задържаните през първото тримесечие неистински банкноти спрямо общия брой на банкнотите в обращение към края на март 2021 г. е 0.000043%.

В общия брой на задържаните през първото тримесечие на 2021 г. неистински български банкноти най-голям е дялът на тези с номинал 20 лева (45.16%). Броят на задържаните неистински банкноти от 20 лева представлява 0.000072% от общия брой на намиращите се в обращение в края на март 2021 г. банкноти с този номинал. Неистинските банкноти от 50 лева са с дял от 25.35% в общия брой на задържаните през отчетния период неистински банкноти. Неистинските банкноти от 10 лева са с дял от 10.14%, а тези от 100 лева са с дял от 19.35%.

В периода януари – март 2021 г. бяха регистрирани и задържани общо 55 броя неистински български разменни монети, от които 6 броя от 2 лева, 17 броя от 1 лев и 32 броя от 50 стотинки. Относителният дял на задържаните през първото тримесечие неистински разменни монети в общия брой на монетите в обращение към края на март 2021 г. е 0.000002%.

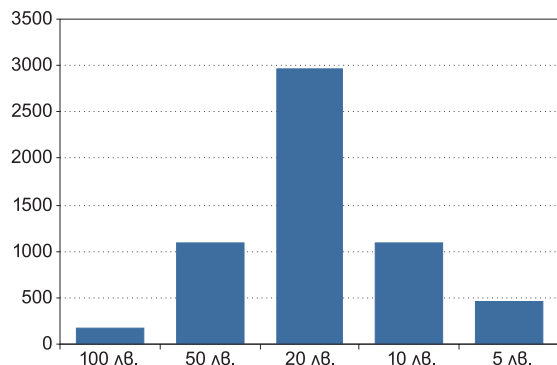
В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка на чуждестранни банкноти, задържани на територията на България, през първото тримесечие на 2021 г. в БНБ бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 4833 броя евро (в т.ч. 125 броя циркулирали в паричното обращение), 10 266 броя щатски долари (в т.ч. 70 броя циркулирали в паричното обращение) и 274 броя банкноти от други чуждестранни валути (в т.ч. 9 броя циркулирали в паричното обращение).

III. Негодни банкноти и разменни монети³

При машинната обработка на постъпилите през първото тримесечие на 2021 г. в БНБ банкноти, като негодни за последващо използване в паричното обращение бяха отделени 5.8 млн. броя банкноти. Те представляват 2.91% от общия брой на обработените за отчетния период банкноти.

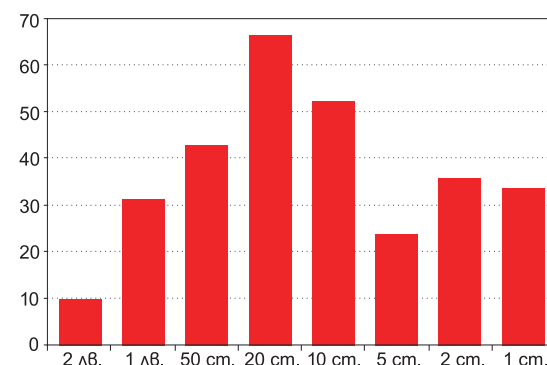
Негодни банкноти (януари – март 2021 г.)

(хил. бр.)

Негодни разменни монети (януари – март 2021 г.)

(хил. бр.)

Източник: БНБ.

При машинната обработка на банкнотите през първото тримесечие на 2021 г. с най-голям дял в общия брой на отделените като негодни банкноти са тези с номинал 20 лева (51.22%), следвани от банкнотите от 50 лева (18.94%) и от 10 лева (18.74%). По-малки са дяловете на отделените като негодни банкноти от 5 и 100 лева, съответно 8.04% и 3.06%.

През първото тримесечие на 2021 г. при обработката на разменни монети в БНБ като негодни за паричното обращение бяха отделени 296.1 хил. броя. Те представляват 1.78% от общия брой на обработените за отчетния период разменни монети.

С по-големи дялове в общия брой на отделените през първото тримесечие на 2021 г. негодни разменни монети са тези с номинал 20 стотинки (22.39%) и 10 стотинки (17.68%). По-малки са дяловете на отделените негодни монети от 5 стотинки и 2 лева, съответно 8.01% и 3.41%.

³ Българските банкноти и разменни монети, които през отчетния период са оценени от БНБ като несъответстващи на приетите стандарти за годност и поради това подлежат на унищожаване.

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА
НА ВЪЗПОМЕНАТЕЛНАТА БАНКНОТА С НОМИНАЛ 20 ЛЕВА, ЕМИСИЯ 2005 г.